

УДК 327.39(437)

«ГУМАНІСТИЧНІ ІДЕАЛИ» ЯК ПРИНЦИПИ ДЛЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ЄВРОПИ В ПУБЛІЦИСТИЦІ ТОМАША ГАРІГА Т. МАСАРИКА

Юрій ЗАЛІЗНЯК

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Генерала Чупринки, 49, Львів, Україна, 79044,
e-mail: journft@franko.lviv.ua*

Глобалізаційні та інтеграційні процеси у сучасному світі та на європейському просторі сягають своїм ідеологічним корінням міжвоєнного періоду – зокрема, праць Томаша Гаріга Т. Масарика. Водночас саме в них можна знайти відповіді на виклики, що постають перед світовою та європейською спільнотами у контексті конфлікту національних та наднаціональних цінностей.

Ключові слова: публіцистика, слов'янська спільність, народ, культура, національний інтерес, об'єднана Європа.

До Другої світової війни лише два професори були президентами: у США юрист Вудро Вільсон і філософ Томаш Гаріг Т. Масарик. Не так багато було справжніх «вчених на троні» і після війни. Президент Чехословаччини Т. Масарик став одним з найосвіченіших політиків свого часу завдяки тому, що вбирав у себе і переробляв різноманітні культурні впливи, наукові традиції та системи освіти.

Томаш Гаріг Т. Масарик опанував чимало наук (за базовою освітою він був філософом, а потім вивчав в Італії та Німеччині соціологію й психологію), ще перед вступом до Віденського університету вивчивши на додачу до німецької, чеської та словацької мов – давні, а також французьку, польську та російську мови. У 32 роки Т. Масарик став професором Празького університету. Але це «професорство» було для нього не шляхом відмежування від проблем суспільства заради занурення у чисту науку, а способом пошуку своїх однодумців: спершу в тій же науці, а згодом – у політиці. Ставши депутатом австрійського парламенту, Т. Масарик обрав за наріжний камінь своєї діяльності інтерес до чеського питання. Зокрема, він був переконаний, що без наукової основи не можна знайти правильне політичне рішення, не просто осмислити значення певної національної проблеми. Тому, окрім лекцій, він і висловлював ці погляди на сторінках редагованих ним видань: у журналах «Атеніум» і «Час».

Ті політичні партії, які були у Чехії, не викликали у Т. Масарика особливої довіри. Йому також не імпонувало їхнє політиканство, крикливий патріотизм, надмірне акцентування на лояльності до «корони». Усе це видавалося йому аморальним та безперспективним у політичній площині. Т. Масарик добре відчував, яким відсталим, провінційним

було тогочасне чеське суспільство, яке всі свої сили витратило на національну, та й то – переважно лише формальну, боротьбу з німцями, не звертаючи уваги на застій у науці, хуторянство у громадських відносинах. Водночас Т. Масарик перший по-справжньому поставив перед світовою науковою і політичною громадськістю «чеське питання», яке, на його думку, полягало не у збереженні (чи незбереженні) чеської мови і культури, а у можливості та необхідності створення чеської держави. Т. Масарик не лише теоретично, а й на практиці спростував твердження деяких своїх сучасників, які вважали, що незалежна Чехія не виживе і боротися проти націоруйнівного імперіалізму – це безглуздя.

Саме професор Т. Масарик першим зі середовища вчених звернув увагу своїх співвітчизників на соціальне питання і його зв'язок з питанням національним, що, врешті, й призвело до зацікавлення Т. Масарика організованими формами робітничого руху та соціал-демократичною партією. Т. Масарик вважав свої погляди не лише соціальними, а й соціалістичними, хоча й стверджував, що далекий від марксизму і наголошував на суттєвій різниці між соціалізмом та ідеями Маркса.

Перша світова війна спричинилася до того, що геополітичний простір, який століттями складався в Європі, зазнав радикальних перетворень. Після завершення війни новий європейський та світовий порядок визначала Версальська система. Участь у її творенні брали не лише країни-переможці, а й новостворені держави Східної Європи (особливо – слов'янські), які у той час намагалися знайти своє місце в світовому співтоваристві свій шлях розвитку. Чимало держав розглядали тоді інтеграційні процеси як одну з форм виходу з глухого кута, як новий імпульс самоорганізації та подальшого поступу, а також як засіб захисту від зовнішніх та внутрішніх ворогів молодих та «старших» країн.

У цьому контексті ідея слов'янської спільності не могла бути втіленою в життя через певні історичні обставини, що поставили майже усі слов'янські народи у дуже скрутне становище: брак армії, вольового лідера, хаос ідей, наслідки війни аж ніяк не сприяли цьому регіональному об'єднанню. Та й саме поняття «Центральна Європа» як особливий регіон тоді ще не існувало. Томаш Гаріг Т. Масарик як політик і вчений розумів, що регіональний принцип інтеграції здебільшого підмінявся панетнічним, котрий великі європейські держави могли використовувати як засіб впливу на розвиток стосунків між «малими» народами цієї частини Європи. Т. Масарик був одним із перших, хто почав по-новому осмислювати місце «малих» народів у загальноєвропейському процесі. Розглядаючи Європу як континент, де взаємодіють різні цивілізації, він був налаштований проти будь-яких проявів асиміляції цивілізацій, нав'язування їм своїх ідей та способу життя. Під час спричинених анексією та політичними інтригами з боку Австро-Угорщини та Німеччини балканських воєн, які врешті вилились у війну світову, Т. Масарик постійно виступав як миротворець, користуючись зв'язками із сербською інтелігенцією. Саме тоді він, мабуть, і з'ясував для себе, що за локальними конфліктами ховається гра великих держав, яких насправді зовсім не цікавить доля слов'янських народів.

На його думку, устрій післявоєнної Європи має базуватися на пізнанні різних історичних і культурних традицій, співвідношенні загальнолюдських, національних,

соціальних і релігійних категорій. У праці «Нова Європа», в якій накреслюються форми демократичного розвитку повоєнного суспільства, Т. Масарик доводить, що ідеологічною і моральною основою нової Європи має стати синтез усіх культурних складових, напрацьованих усіма народами. Він має на увазі, що жоден народ не повинен коритися іншому, а мати гарантоване право на розвиток у контексті власної та світової культури, оскільки без цього про будь-яку свободу індивіда не може бути й мови. Саме на синтезі найкращих культурних складових, витворених усіма європейськими народами, вважав він, і здатна сформуватися прогресивна свідомість людей, яка істотно впливатиме на повоєнний устрій Європи. Нова Гуманітарна Європа поєднає колективний розум, народну мудрість і відповідальність політиків за майбутнє континенту. Та, водночас, майбутнє Європи має творитися не лише «знизу» широкими колами громадськості, а й «зверху». Вже тоді, прогнозуючи майбутнє Європи, Масарик як учений звернув увагу політиків на необхідність нового мислення, де пріоритетними стали б загальнолюдські цінності.

Основними принципами Т. Масарика були моральність, правдивість, працьовитість. Не даремно на президентському прапорі були написані слова: «Правда перемагає». Читаючи його статтю «Гуманістичні ідеали», розумієш, що автор любив і вірив у людину, яка, за його словами, має внутрішній, природний ідеал гуманності. На відміну від тогочасних соціалістів, він вважав, що моральність не може бути класовою або національною – вона притаманна усім вільним індивідам, які звільнилися від страху завдяки тому, що знайшли в собі оту іскру Божу. Т. Масарик наголошує на тому, що «нині моральність, перш за все, означає політичну моральність і не треба розрізняти політику та моральність» [5, 41]. У відповідь на постійні зазіхання великих та могутніх держав Європи на права менших народів він заявляв, що вони себе не люблять, оскільки ними керує хитрість та розрахунок, вони у всьому шукають вигоду для себе і забувають про обов'язок перед іншими народами та Вічністю. Поневолюючи та кривдячи інших, вони наражаються на велику небезпеку в майбутньому: помста може бути страшною. Таким чином, основу стабільного розвитку Європи у післявоєнні роки Масарик вбачав не в балансі сил, а в балансі інтересів народів і цивілізації.

Тоді як великі держави в національних прагненнях «малих народів» виділяли лише руйнівний фактор, Масарик звернув увагу на потужний інтегральний потенціал народів Центрально-Східної Європи, який полягав в їх належності до слов'янського організму. Народи Європи, на його думку, не слід розглядати ізольовано, а щодо слов'ян, то вони завжди були членами європейської та християнської родини. Т. Масарик ще раз нагадав усім своїм сучасникам та нащадкам, що національні рухи є невід'ємною частиною європейської історії.

Національний принцип виступає в Масарика як позитивна сила, яка повинна закласти основи демократичної стабільної Європи і жодним чином не може гальмувати загальноєвропейського процесу, оскільки не протиставляє себе цілому людству. Бо саме людство не є щось наднаціональне, а є організацією поодиноких народів. Чи не вперше як політик Масарик заперечив думку тих, хто вважав, що між національними прагненнями народів та їх інтернаціональними пориваннями антагонізм. Інтеграційний

процес він розглядає не як прагнення до одноманітності, але до єдності. Водночас цей процес є поступовим, що виявляється не у нав'язуванні своїх економічних, політичних структур і способу життя, а проходить через фазу унезалежнення народів, збереження їх національної свідомості та самобутності. У «Гуманістичних ідеалах» він зокрема пише, що «ідея гуманності виявляється в наш час як ідея національна. Останнім часом у нас починають потроху розуміти, що ідея гуманності зовсім не суперечить ідеї національній, а радше саме нація, як і кожна людина зокрема, повинна і здатна бути гуманною, людською» [5, 40].

Що ж стосується космополітизму, то Т. Масарик каже, що «є різниця між космополітизмом і космополітизмом. Англієць, француз та німець під космополітизмом розуміють власне панування – англійське, французьке, німецьке; менші ж народи перебувають у трохи відмінній ситуації» [5, 40]. Він вважає, що на зміну цьому нездоровому космополітизмові повинна прийти краща добровільна міжнародна організація повноправних культурних народів.

Першим кроком на шляху повоєнної перебудови Європи, згідно з планами Масарика, мало стати вирішення чеського питання. «Наша самостійність, – підкреслював він, – має бути частиною політичної і соціальної організації цілої Європи і людства» [8, 73]. І ці слова з його програмного трактату «Нова Європа» не слід розглядати як прояв національного месіанізму. Кожна людина, якщо вона ідентифікує себе з певною нацією та географічним простором, повинна керуватися саме цим «sacrum» у своєму житті, у всіх своїх починаннях, аби потім сюди ж (в рідне життєдайне лоно) повернутися. Політика та громадського діяча це правило природи стосується найбільше, оскільки на нього покладено відповідальність за народ, який силою свого духу поривається до свободи, рівності серед рівних.

Саме з огляду на місце і роль слов'янських країн у системі стратегічних інтересів великих держав впливало виважене ставлення Масарика до державної самостійності слов'янських народів. Політична самостійність оцінювалась ним як зовнішній фактор, тоді як внутрішня самостійність, яка зазвичай зумовлена культурним, економічним та соціальним розвитком, є у нього найважливішою. Без останнього, на його думку, перша є лише фікцією. Сама по собі самостійність, не втримає і не врятує жодного народу. Народ сам мусить втримати самостійність, і врятує всіх моральність та освіта. Політична самостійність є лише засобом до справжнього національного життя, люди б втратили її, коли б нація перестали морально жити.

Свого часу ще А. Тойнбі зазначив, що культурний елемент являє собою душу, кров, сутність цивілізації. Тому, спираючись на близькість культур слов'янських народів, Т. Масарик розглядає культурний елемент як основоположний елемент у процесі інтеграції та формування майбутньої Гуманітарної Європи. Відсутність належної духовно-моральної основи могла спричинити відчай, розкол та постійні конфлікти серед слов'ян. Неоднозначне ставлення мав Масарик до проголошеного російською революцією радикального на той час гасла: «самовизначення аж до відокремлення». Він розглядав його як відповідь на попередній централізм, але на певному етапі йому була відведена роль об'єднавчого фактора поневолених народів для спільної політичної

боротьби. Проте пропагандистський характер гасла, відсутність реальних планів реорганізації та демократизації життя народів колишньої Російської імперії привернула увагу вченого до програми демократичної реорганізації антантівської частини Європи.

Натомість Т. Г. Т. Масарик пише, що союзники не лише проголосили рівноправність малих народів, а справді воюють за демократію. Більшість дослідників, звертаючи увагу на антантівську орієнтацію першого президента Чехословаччини, не відзначають того, що при всій симпатії до союзних держав він тверезо оцінював ситуацію в Європі і підкреслював те, що «...Захід дає нам напрям, але не деталі майбутнього розвитку» [8, 75]. Орієнтуючись на демократичні принципи нового устрою Європи, Масарик брав до уваги той факт, що практична їх реалізація неможлива без урахування різниці в менталітеті народів. Якщо для Заходу Європи організація життя на нових демократичних засадах була нормою, то на Сході Європи класичні демократичні цінності можуть бути занадто важкими для сприйняття. Адже тут не було вироблено не лише відповідних механізмів, а й політичної культури, що ускладнювало вирішення національних питань.

За таких обставин існувала загроза використання гасла права на самовизначення аж до відокремлення, проголошеного під час російської революції, для захоплення влади та встановлення диктатури. Що ж до ідеології націоналізму, то за певних обставин (наприклад, поневолення одного народу іншим, культурна або політична експансія) вона могла стати базою для громадянського протистояння й етнічної нетерпимості. У реконструкції Сходу Європи, – на думку Т. Масарика, полягало найголовніше завдання війни і миру. Тут необхідно було витворити нові держави, нові форми влади і закласти основи для цивілізованого життя. В умовах пробудження національного життя і посилення державницьких змагань він запропонував модель регіональної інтеграції як одну з форм виходу із глухого кута, котра спроможна дати новий імпульс до самоорганізації. «Територіально організація Східної Європи буде керуватися національним принципом, з урахуванням існуючих господарських зв'язків та національної окремішності. Велика складність національних питань надає кожному з них характер окремої політичної проблеми» [6, 23]. Окрім цього, така форма інтеграції з урахуванням внутрішньополітичних проблем і відсутності організаційної інфраструктури для реалізації власних інтересів на міжнародній арені виступала як засіб захисту від зовнішніх і внутрішніх деструктивних елементів.

З огляду на історичний досвід Масарик розглядає загальноєвропейський процес не як прямолінійний динамічний рух до єдності Європи, а як конфліктно-компромісний розвиток країн, цивілізацій, де відбувається зудар федералізму і націоналізму, взаємодіють національні та міжнаціональні структури. Майбутнє Європи він вбачав у федеративних структурах, асоціаціях суверенітетів, оскільки тільки з їхньою допомогою, на його погляд, можна досягнути миру і національної злагоди. Проте головною умовою масариківської ідеології федералізму мала стати національна незалежність народів. Щодо шляхів і форм федерації, то вільні народи самі вирішать, чи вони бажають вступати у федеративні зв'язки і з ким. Майбутнє такого об'єднання Масарик узалежнював від того, як якою мірою народи на Сході зможуть порозумітися між собою.

На думку Томаша Гаріґа Т. Масарика, основним елементом у системі післявоєнної

безпеки та регіональної інтеграції на сході Європи мала стати демократична Росія. Така орієнтація першого президента Чехословаччини відповідала традиціям суспільно-політичної думки в його країні і на його переконання, – інтересам всього слов'янства. Окрім цього, Росію, в якій протягом всієї історії зв'язок зі слов'янськими країнами мав особливий зміст, а ідея слов'янської солідарності завжди була досить сильною, Масарик розглядав як надійну опору народів Сходу в їх боротьбі проти німецького наступу на Схід.

Сам російський комунізм Т. Масарик нещадно критикував як спотворене втілення ідей Маркса та Енгельса, оскільки вважав, що справжній комунізм можна створити тільки протягом багатьох років і тільки серед друзів, а базою такого комунізму повинні бути основи моралі та релігії. Т. Масарик у своїй праці «Критика марксизму» зазначає, що поняття «національність» розчиняється у Енгельса у понятті держави, і цим Енгельс без переконливих доказів принципово виступає проти національного принципу. Московський комунізм вбив не лише національний принцип – він нівелював право особи на самовираження, ініціативу. Учений пише: «Комунізму не приймаю. Без індивідуумів, без здібних і винахідливих людей, без талановитих ватажків, без геніїв праці у суспільстві неможливо нічого розумного і справедливого організувати... Держава, література, наука, філологія, школа і виховання, здоров'я народу і його мораль, коротше кажучи, вся духовна культура не надається економічними умовами, а повинна бути створена разом з цими умовами» [7, 20].

Втім, Т. Масарик також вважає, що більшовики, які здебільшого приїхали в Росію з інших країн, віддалилися від неї і погано знають народ і державу, що вони їх реформують. Тому те, що відбувалося в Росії, він називає втіленням не марксистських ідей, а практичним застосуванням анархізму Бакуніна. «Тепершній совєцький режим в Росії є диктатурою, але не є диктатурою пролетаріату згідно з вченням Маркса, а лише диктатурою провідної малої політичної партії. Більшовицька диктатура є очевидною диктатурою великої меншості. Це є олігархія, аристократична олігархія в повному розумінні цього слова. Це не диктатура пролетаріату, але диктатура над пролетаріатом» [7, 21]. Причину такої ситуації Т. Масарик вбачає у тому, що більшовики здійснюють глибоку соціальну реформу на базі старого, нереформованого світогляду, над яким свого часу добре попрацював царський деспотизм.

З погляду інтересів малих народів, Т. Масарик покладав великі надії на те, що сили союзників спільно з антибільшовицькими силами зуміють встановити в Росії демократичні принципи. «Ми мусимо бути абсолютно лояльними до Росії, – наголошував він, – виходячи з наших чехословацьких інтересів, треба, щоб Росія була сильною» [10, 68]. Отож, діаметральна протилежність об'єктивних інтересів, які визначали зовнішньополітичну орієнтацію українських та чеських самостійників, спричинилися до того, що Т. Масарикова лояльність навіть до більшовицької Росії дозволила українським хлопцям, які намагалися зупинити банди Муравйова, гинути під Крутами, коли у той же час під Борисполем, Пирятином та Лохвицею стояли добре навчені, озброєні і дисципліновані війська. Це був чехословацький корпус, який за чисельністю перевищував як військо УНР, так і загони більшовиків. Його втручання

могло б стати вирішальним і спрямувати історію в зовсім інше русло. Проте, цього не сталося, оскільки Т. Масарик беріг ці війська для зовсім іншої справи – справи здобуття незалежності власної держави, і йому було зовсім не потрібно посилати своїх хлопців на смерть за Україну. У першій половині 1918 року увесь чехословацький корпус слідом за Т. Масариком пройшов через Сибір до Владивостока і морем повернувся на батьківщину, де став гарантом незалежності власної нової держави.

Можна припустити, що коли б Україна після природного занепаду більшовизму зорганізувалася на певних демократичних та європейських засадах, то і Чехословацька Республіка і сам Т. Масарик, безперечно, визнали б її повну самостійність. Утім, незважаючи на складність ситуації, Масарик розмірковує далі й про післявоєнну реконструкцію Східної Європи, яку розглядає як єдиний геополітичний комплекс, що з'єднаний спільністю історичної долі та єдністю мети. У цьому плані він знову повертається до питання про майбутнє українського народу: «... угорські малоруси бажають стати автономною частиною Чехословацької держави... Малоруси в Галичині, Буковині вирішать свою майбутність і, зокрема, своє ставлення до Польщі й України... Росія об'єднається у федерацію народів... Україна буде автономною частиною Росії – спроба бути самостійними показала українцям, що їхнє відокремлення від Росії веде їх у підлеглисть до німців» [4, 29]. Україна, як і колись, стала жертвою російської великодержавної стратегії через свою невизначеність стосовно власного місця і ролі в системі міжнародних відносин. Уроки ХХ століття переконливо довели, що тільки за наявності виваженої геополітичної стратегії наша держава матиме перспективу стати повноцінним суб'єктом світової геополітики.

Т. Масарик добре усвідомлював, що формування нової архітектури Європи в умовах геополітичних зрушень потребує не тільки створення низки інституційних механізмів, а, передусім, морально-духовного оновлення суспільства. Ця потреба переходу на новий рівень стосунків між народами та націями пояснюється тим, що загальноєвропейський процес відбувався за умов різних цивілізацій, які взаємодіють, перехрещуються і часом протидіють одна одній.

Томаш Гаріг Т. Масарик наголошував на тому, що порозумітися, перш за все, мають не країни, угруповання та блоки, а цивілізації. Також він вважав, що механічне перенесення моделей однієї цивілізації на іншу є неможливим. Т. Масарик зазначав, що у країнах Західної Європи та Америці мало розуміються на проблемах Центральної Європи, оскільки там національні питання вже не стоять так гостро, як тут. Попри це західні демократії увесь час поривалися вчити чехів, словаків, поляків і українців як їм жити, як будувати державу, її економіку. На слов'ян Захід завжди дивився через «московські окуляри», бо так було зручніше з дипломатичного погляду.

Томашеві Гарігу Т. Масаріку вдалося перебороти оцю «інтелектуальну ледачість Заходу» і заявити на увесь світ про велику Чехословаччину та право усіх народів на самовизначення. Майбутня Європа уявлялась йому як певна єдність народів з різними, але взаємодоповнюючими традиціями, соціально-політичними устроями, культурами й релігіями. Він чи не перший, хто наголосив на тому, що загальноєвропейський процес, метою якого є створення економічної та культурної єдності, аж ніяк не означає втрати націями і культурами своєї самобутності.

Т. Масарикові вдалося розробити таку ідеологію федералізму, яка донині відповідає ідеалам «загальноєвропейського дому». Але спершу він пройшов нелегкий шлях ідейної трансформації від характерного для чеської інтелігенції романтичного панславізму до реалістичної оцінки ситуації. Важко нині об'єктивно оцінити ставлення Т. Масарика до України й українців. Перш за все, він був чеським патріотом і саме під цим кутом зору треба розглядати усю його діяльність. Він усвідомлював до якого саме устрою повинна прийти Чехословаччина. Демократія – ось його ідеал. Задля демократії він згуртував та виховував власний народ, а не створював масу інституцій. На його думку, демократія, насамперед, потребує людей, які вірять у місію своєї держави та нації, потребує об'єднаних ідеєю тверезо мислячих громадян. Т. Масарик вважав, що демократія повинна бути постійною реформою і, водночас, безперервною революцією, але революцією лише в головах та серцях. «Найпериконливіший аргумент на користь демократії – це її гуманізм, віра в Людину, в її гідність в її духовність і в безсмертя душі, це і є справжня метафізична рівність. З етичного погляду демократія – це втілення любові до ближнього на політичному рівні» [5, 41]. Підвищити ресурс виживання нації у найважчому досі столітті – таке завдання поставив перед собою Т. Масарик і виконав його. Основним елементом зміцнення держави та її мешканців він вважав дискусію (без якої не може бути справжньої демократії), за допомогою якої люди, що ставляться з довірою один до одного, чесно шукають правду, яка, своєю чергою є передумовою нормального розвитку і духовного поступу. Водночас для Т. Масарика зовсім не характерна новітня ліберальна позиція стосовно поняття «рівності» індивідів: «Знаю, що люди не рівні; ніде на землі, ні в людях, ні в природі немає рівності – є різноманітність; тільки душі наші є безсмертними, і це робить нас дійсно рівноцінними» [5, 40].

Особливу увагу перший чеський президент приділяв сім'ї, школі, релігії, державним інститутам, літературі та іншим чинникам, які, на його думку, й виховують ввічливих, справжніх людей. За Т. Масариком, правда, основні принципи політики, права і моралі не можуть визначитися більшістю голосів так само, як сама по собі демократія людей не виховує. Отже, мало просто задекларувати демократичний лад в державі і пишатися цим: треба спершу провести моральну реформу в серцях громадян і лише тоді можна сподіватися на гармонійну співпрацю народу, парламенту і президента. Т. Масарик пише: «Демократія не може бути тільки на конституційному папері і в устах демагогів. Навіть найкращий парламент не завжди може проголосувати за те, що є справедливе, правове і моральне» [5, 41]. Головне, що Т. Масарик довів усім і нам, українцям, зокрема, що жодна сила, жодні політичні інтриги на найвищих рівнях не матимуть успіху, якщо людина і нація усвідомили себе та своє прагнення до демократії, як це сталося з державою Т. Масарика.

Водночас вже нині зрозуміло, якою цінною була візія першого президента Чехії стосовно необхідності міжнаціонального об'єднання Європи. Т. Масарик, водночас, надав нинішньому Європейському союзу, в його час утопічній структурі, нового духовного змісту, коли заявив про демократію як втілення любові до ближнього на політичному рівні. В основу політики Т. Масарик поставив також ідею національного інтересу, що, на його думку, не може суперечити загальнолюдському інтересу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бочковський Ольгерд. Масарик про Україну // У кн. : Хроніка 2000. – К., 1999. – С. 37–46.
2. Віднянський Степан. Україна в житті Т. Г. Масарика // У кн. : Хроніка 2000. – К., 1999. – С. 48–52.
3. Євсієнко Ірина. Співробітництво Т. Г. Масарика з Центральною Радою // У кн. : Хроніка 2000. – К., 1999. – С. 60–63.
4. Карась Анатолій. Людина, суспільство, демократія у поглядах Томаша Гаррика Масарика // Універсум. – 2000. – Ч. 5–6. – С. 22–31.
5. Масарик Т. Гуманистические идеалы // Новое время. – 1990. – Ч. 15. – С. 40–41.
6. Масарик Томаш. Комунізм // Універсум. – 1995. – Ч. 9–10. – С. 22–23.
7. Масарик Томаш. Критика марксизму // Хроніка 2000. – К., 1999. – С. 20–36.
8. Опат Ярослав. Т. Г. Масарик і нова Європа // У кн. : Хроніка 2000. – К., 1999. – С. 71–78.
9. Підлущький Олекса. Томаш-Гарріг Масарик: «Нова людина» у «новій Європі» // Дзеркало тижня. – 2001. – 22 верес.
10. Рихлик Ян. Т. Г. Масарик, Росія та українське питання (1917–1923) // У кн.: Хроніка 2000. – К., 1999. – С. 64–70.
11. Скамай Іван. Томаш Масарик – перший президент Чехословацької республіки // Універсум. – 1995. – Ч. 9–10. – С. 19–21.
12. Чапек Карел. Бесіди з Т. Г. Масариком. – Л. : Каменярь, 2001. – 270 с.

*Стаття надійшла до редколегії 14.11.2011
Прийнята до друку 15.01.2012*

**«HUMANISM IDEALS» AS THE PRINCIPLES
OF REGIONAL INTEGRATION OF EUROPE IN PUBLICISM
OF TOMÁŠ GARRIGUE MASARYK**

Yuriy ZALIZNYAK

*Ivan Franko National University of Lviv,
49, Generala Chuprynky Str., Lviv, Ukraine, 79044,
e-mail: journfi@franko.lviv.ua*

Globalization and integration processes in the modern world and within the European space traces ideologically back to the interwar period – including works of Tomas Garrigue Masaryk. At the same time there can be found the answers to the challenges facing the international and European communities in the context of the conflict of national and supranational values.

Key words: journalism, Slavic community, nation, culture, national interest, united Europe.

**«ГУМАНИСТИЧЕСКИЕ ИДЕАЛЫ» КАК ПРИНЦИПЫ
ДЛЯ РЕГИОНАЛЬНОЙ ИНТЕГРАЦИИ ЕВРОПЫ
В ПУБЛИЦИСТИКЕ ТОМАША ГАРИГА Т. МАСАРИКА**

Юрий ЗАЛИЗНЯК

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Генерала Чупрынки, 49, Львов, Украина, 79044,
e-mail: journft@franko.lviv.ua*

Глобализационные и интеграционные процессы в современном мире и на европейском пространстве достигают своим идеологическим корням междувоенного периода – в частности, работ Томаша Гарига Масарика. В то же время, именно в них можно найти ответы на вызовы, стоящие перед мировым и европейским сообществами в контексте конфликта национальных и наднациональных ценностей.

Ключевые слова: публицистика, славянская общность, народ, культура, национальный интерес, объединенная Европа.